

Posvány

Szirmai Károly

I.

Tíz perc múlva fél négy. Az alelnök ilyenkor szokott jönni. Kis, pezsgőszínű autóján. A gépkocsit nyúlánk, sötét-kékruhás, ellenzőssapkás sofőr vezeti. Mindig ő, sohasem más. Mert ő a vállalatnál a legügyesebb, legmegbízhatóbb, legtitoktartóbb. Ő sohasem fecseg, nem úgy, mint a többi. Miskát — mert így hívják a gépkocsivezetőt — ezért kedveli az alelnök. Meg is tesz érte minden tőle telhetőt.

Tíz perc múlva fél négy — pillantott Terebes igazgató karórájára. Nemsokára itt lesz — nézett ki aggodalmasan az ablakon, a siheder fák közt odalátászó lakása felé. — Pontosan érkezik, pontosan megy. Vasárnap kivételével úgyszólván mindennap. Olyankor, mikor ő nincs odahaza. Mert elfoglaltsága miatt nem hagyhatja ott íróasztalát. A napot befejezőn, ilyenkor zsúfolódik minden össze. De csakugyan emiatt? Szégyenkezve kellett beismernie, hogy nem. Hanem mert *gyáva*. Gyáva, mert nem mer az alelnök miatt hazamenni, kopogtatás nélkül benyitni lakásába, félretolni útból az ijedten, aggodalmasan elébe álló kis pesztonkát, rájuk törni a széles pamlagos hálóba, amint éppen szeretkeznek, följebbvalóját le-

húzni, leráncigálni, gallérjánál fogva az ajtóhoz vezetni és kipenderíteni, majd ruháját rendbehozó feleségét ragadni meg karjánál s utána lökni, hadd menjen ő is! S utána hajigálni ruháit, féhérműit: ezeket a finom, áttetsző, érzékeny kerítő darabokat — majd visszatérni a szobába, indulattól gőzölgőn, lihegőn megállni, pár pillanattal később észbekapva, hogy mindennek vége: családi életnek, állásnak is.

Ó, micsoda hazug hősködés! Micsoda botor elképzelés! Mintha ő, a gyáva és gyöngye ember ily módon elégtételt vehetne férfi mivoltában történt megalázásáért. Elégtételt azon az emberen, aki parancsolója, följebbvalója. Ó, milyen nyomorúságos kiszolgáltatottság!

Öt perc múlva fél négy — tekintett, képzelete csatangolásaiból visszatérve, karórájára. — Minden percben itt lehet — nézett ki idegesen az ablakon. S csakugyan, a jól ismert pezsgőszínű kiskocsi simán odakanyarodott gyári lakásának vasrácsos kapuja elé, és lefékezve megállt. Az elegáns sofőr leugrott, szolgálatkészen kinyitotta az ajtót, mire a testes, közepes növésű alelnök kiszállt, s szájában elmaradhatatlan márkás szivarjával, egyéniségét kihangsúlyozó, magatudatos járásával

elindult a kapu felé, s odabenn, balra fordulva, eltűnt.

Terebes nem tudott tovább helyén maradni. Fölállt, átment az íróasztal túlsó oldalára, s hátrattett kézzel és lehajtott fejjel elkezdett le-föl járkálni a nagy, tágas, magas mennyezetű irodában. Vagy időnként odaállt az ablakhoz, jobbjával rátámaszkodott, és hosszasan lakása felé nézett. Agya ilyenkor a legnagyobb sebességre kapcsolva dolgozott, képzeletének filmszalagja bujábbnál bujább képeket pergetett, füle feleségének öneledt, kéjbe fülő hangjait hallotta.

— Megjött az alelnök! — mondta a kis, sárgászöld szemű, igéző nézésű gépíró titkár főnökének a szomszéd szobában, amikor a tejüveg-cirádás szárnyasajtón keresztül megpillantotta az ablaknál Terebest, sovány, szögletes válla közé húzott fejével,

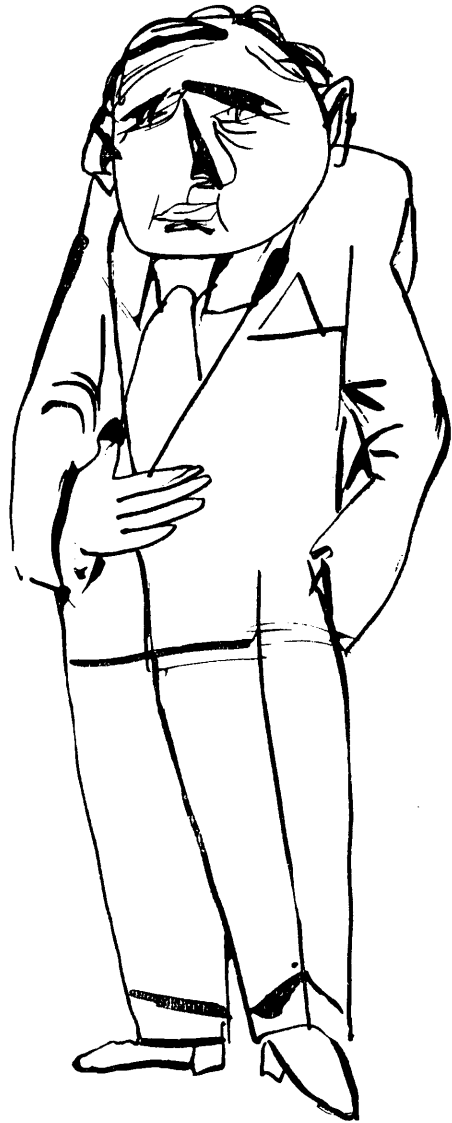
S elképzelte, hogy az a másfél óra, amit a vezér odaát tölt a lakásán, Terebesnek a gyötrelmek gyötrelme! Sajnálta is kissé mint embert, sajnálatából azonban többre nem futotta, mert a negyvenéves Terebes nem tartozott éppen a nőkre vonzó hatást gyakorló férfiak közé. Középtermetű, sovány, csöpöpet meghajlott alakjában volt valami koraöreges, hivatalos érintkezésében pedig erőltetett udvariasság.

Azt is furcsállta, hogy Terebes, járkálás közben, néha hirtelen rájuk nyitotta az ajtót, és fürkészően benézett hozzájuk, mintha arcukról azt szeretné leolvasni, hogy az imént nem róla beszéltek-e? Majd, mintegy magyarázat-képpen, valami jelentéktelenséget kérdezett, s a kapott válasz után visszatért irodájába, hogy folytassa járkálását, míg a másfél órás látogatási idő le nem telt.

Azt meg éppenséggel szánalmasan ható igyekezetnek találta, mikor egy ízben azzal nyitott be, „hogya barát-nője keresné, kapcsolják át az irodába”.

Nem állhatta meg, hogy szaporán csörgedező szóval rá ne kezdje, midőn Terebes becsukta maga után az ajtót:

— Hallotta, kérem? Neki barátnője!... Hát elhiszi? Mert én nem! Ugyan miből tartaná ki, mikor fizetésével felesége gazdálkodik? Azt meg, hogy valaki beleszerethetne... Ki van zárva! Csak rá kell nézni. Fonnyadt, lebernyeges arcára, gyanakvóan fürkésző tekintetére, árván lengedező vörös-szőke hajára. Hát elképzelhető, hogy

Sáfrány Imre szövegrajza

valaki — pusztán szerelemből — barátnőjévé szegődne? Soha! Ha fiatal vagyok is, vagyok annyira nő, hogy ezt meg tudjam állapítani. Szegény! Az egészét miattunk rendezte, nekünk akart vele imponálni, hogy ellensúlyozza felesége viszonyát, mintha nem érdekelné.

A fiatal, sápadt, szénaszőke titkár, székében féloldalt dőlve, megjegyzés

nélkül hallgatta. Nem szerette magát mások magánügyeibe beleártani. Nem fért össze ízlésével, fölfogásával. Gépirónójét azonban nem ítélte el pergőnyelvű szókimondásáért. Mert nem volt benne rosszindulat. Meg kedvelte is a szavaival fürgén, találóan lecsapó, babaszerű leányt, aki maroknyi keblével olyan volt, mintha madarat melengedett volna rajta. Ezért rövid szünet után — elnézően — csak ennyit mondott:

— Ne bántsza szegényt. Elég neki a maga baja.

Az igazgatót alapjában véve ugyanis sajnálta. Ezért, hacsak tehetné, a másfél órás látogatási idő alatt vállalati ügyekkel nem zavarta. Mert ilyenkor azt a benyomást tette rá, hogy csak fizikailag van jelen az irodában. Szinte látszott rajta, hogy milyen nehéz neki odafigyelnie, ha valami sürgős, bonyolultabb ügygel kopogtatott be hozzá.

A vállalatnál természetesen nyílt titok volt felesége viszonya. De csak bizalmasabb kapcsolatban levők hozták néha egymás közt szóba. Sose tudhatták, hogy valamelyik fölfelé törekvő nem igyekszik-e a hallottakat az alelnöknél a maga javára hasznosítani.

Az alelnök távozásával Terebes viszaült helyére, fáradtan végighúzta kezét kopaszodó homlokán, majd megnyomta az asztali csengőt.

— Kérem a postát — mondta hivatalos hangon a belépő titkárnak. (Bizalmasabb viszonyt ugyanis senkivel sem tartott fenn az irodában. Mint a gyöngye, gyanakvó, kisebbségi érzéssel küszködők általában.) — Kérem, kérem, valaki? — kérdezte még utánvetőleg.

Ahogy ott ült magában, összekulcsolt kézzel, csöppet meghajlottan, tétova nézéssel, arcán a meggyötörtség nyomaival, olyan volt, mint aki most tért vissza fárasztó, kimerítő útjáról.

Az a háromnegyed óra, mialatt az eleje tett leveleket olvasta, aláírta vagy az ablak felé fordulva, a titkár jelenlétét hallgatta, mindig megkönnyebbülés volt számára, mert tényérnyi semleges idődarabot iktatott a két távozás: az alelnöké s az övé közé. Amit közben szinte félkézzel végzett, inkább kellemes időtöltésnek hatott, mint igazi foglalkozásnak, melyben szünetes helyzetén való gyöttrődése szívta, apasztotta idegerezét.

Ha az alelnök másfél órás látogatása megkínozta, nem kevésbé tette próbára hat óra utáni hazatérése, ami napról napra a következőket jelentette:

Benyitni az előszobába — fölakasztani kalapját a fogásra — egy közömbösen odavetett „Szervusz!”-szal és száraz kézdörzsöléssel belépni a nappaliba — tudomásul venni, hogy kezében könyvvel, karosszékekben ülő felesége még közömbösebben viszonyozza köszönését, és mintha ott sem volna, tovább olvas — letelepedni az asztalhoz, újság után nyúlni, hogy vacsoráig elfoglalja magát valamivel — az újság mögül lopva az asszonyra nézni, zárkózott, szép, barna arcán áruló nyomait keresni csóknak, ölelésnek —, úgy érezni, hogy bár odahaza van, nincs otthon — hogy bár családfő, odahaza csak megtűrt —, hogy az asszony utálja, ő meg gyűlöli, de úgy, hogy kész volna magát lába elé vetni, ha gyöngéden lehajolva hozzá, úgy lenne az övé, mint soha még!

Fél órai újságböngészés után fölállt, hogy vacsora előtt, szokása szerint kezét mosson. Ilyenkor, áthaladva a hálószobán, nem állhatta meg, hogy rá ne pillantson a széles pamlagra, melyen talán másfél órával előbb gusztusos, begyestartású felesége szeretkezett a nagy, barna szemű, duzzadt érzéki száju alelnökkel, ezzel az asszonyleigázó és asszonyfáló emberbikával. A rendbetett, lesimitott pamlag azonban nem árult el semmit, csupán az alelnök drága szivarjának füstje tanúskodott arról, hogy a hálóban is tartózkodtak, s nemcsak az úriszobában, mert a szellőztetés sem tudta teljesen eltávolítani, finom foszlányai ott lengtek, fönnekadva a levegő üres fogasain.

A fehércepempés, süllyesztett medencés fürdőszoba már többet árult el. A nagy, gömbölyű, illatos szappan s a bolyhos lepedő még mindig nedves volt, noha utóbbi a szárítón lógott, s a tartály vize is meleg. Kétségtelen, hogy felesége nemrég mosdott, vagy talán meg is fürdött.

Ily árulkodó nyomokra bukkanva telepedett le Terebes az asztalhoz vacsorázni. Talán semmi sem volt neki oly kínos, mint amikor rövid háromnegyed órára szemtől-szembe került feleségével. Ők, a két ellenség, akik ugyan nem üzentek egymásnak hadat, nyíltan nem támadtak egymásra, de az alelnök odajárása óta mégis hadilábon álltak. Ezért, ha csak egy pillanatra megfedkeztek magáról, ha csak egy pillanatra nem

fékezi háborgása táncoló paripáit, elég lett volna egy kipattanó szószölk, hogy tüzet fogjon körülöttük minden, s életük pattogva lángbaboruljon.

Mert ha a vacsora esténként összehozta őket, beszélni is kellett. S ez volt a legnehezebb. Miről beszéljen, mikor jó ideje alig volt közös témájuk, s mikor — kívánczúan — könnyen olyan szó vagy megjegyzés csúszhatott mondataiba, melyre felesége sértődötten kapta volna föl fejét, s élesen vágott volna vissza. Még így is megtörtént, hogy szavai beretvaélen jártak. Mert az a meggyőződés, hogy feleségének viszonya van az alelnökkel, s ezt nemcsak kénytelen hallgatólag tűrni, hanem még szóba sem hozhatja odahaza, a gyávák alattomos elkeseredésével ott bujkált gondolatai tekervényeiben, hogy veszélyzőnán kívül kerülve, ellenségesen és harapósan fölcsholhasson. Egy ízben szavainak kétértelműsége így is kihívta felesége föllobbanását.

— Mit mondott? — kérdezte számonkérően.

(Egy idő óta ugyanis magázta az urát, s ezt föle is megkövetelte. Ezzel bizonyos távolságot kívánt iktatni házastársi kapcsolatukba, s még inkább el-sorompózni férje közeledését.)

Terebes alig tudta akkor szavai félresiklását elfogadhatóan kimagyarázni.

Áldatlan családi viszonyait egyik három-négy évvel idősebb, közelálló ismerőse — amikor irodájában meglátogatta — fel is említette.

— Mondd, kérlek, hát van annak egyáltalában értelme, hogy így gyöt-rődsz? Miért nem válsz el, s miért nem mész máshová? Talán igazgatói állásodat sajnárod? Megéri, amikor az az ember atyauraskodik fölötted, aki hatalmával visszaélve, feleségedet birto-kolja?

— Nem tudok elválni — ismerte be Terebes a gyenge emberek tehetetlen-ségével.

— Miért? Vagy annyira szereted?

— Talán hagyjuk ezt — felelte Terebes elhárítóan, mint akinek nehezére esik kitérülközni. Mert elmondhatja-e, hogy a hűtlenségről nincs a bíróságnál érvényesíthető bizonyítéka, hogy gyávaságból ilyet sosem kísérelt meg szerezni, s tanú se akadna, aki szembe-kerülve az alelnökkel, melléje merne állni. De legfőképpen: hogy feleségét még mindig szereti, s kész volna magát mindenén túltenni, ha visszatérne hozzá, s anyáskodó, szerető meleg odaadá-sával, áhított teste annyira vágyott

gyönyöreiben részesítené, még ha ez egy férfias jellemmel nem is fér össze. De hát ebben is egy kisebbségesség nyomorékja volt.

Felesége azonban távol állt az érzelmi áthangelódástól. Ezért a hálószoba két ágya idegenként nyújtózott egymás mellett éjszakánként, hiába szerette volna az egyik az átjárást megteremteni.

Terebesné, mióta nem becsülte az urát, még attól is megfosztotta, hogy testének idomait sejtető hálóingében láthassa. Mindig úgy intézte, hogy férjénél később fekdjék le, a fürdőszobában vetkőzzék, és sötétben bujják ágyba.

II.

Egy szeptembervégi koradélután Terebes szokása szerint íróasztalánál ült, s egy előtte levő papírlapra, szabad percei kedvtelését élvezve — mint valamikor fiatal korában — torz, félreca-pott figurákat rajzolt, s közben elgon-dolkozott magamagán.

Ami ritka pillanatainak egyike volt ez életében, amikor úgy érezte, hogy végre rendet kellene teremtenie lelke szövevényében, fölmérni tudását, képességeit, sorra venni fogyatékoságait, mulasztásait, amit, ha olykor rá-rá-gondolt, természetes restségénél fogva, meg azért is, mert kellemetlen volt öntükre elé állnia s magát igaz valóság-ban szemlélni, mindig elodázott. Pedig egy idő óta komolyan nyugtalanította, hogy belesüppedve családi komplexusa sűrű dagványába, munkáját felületesen végzi, részben rábizza a tisztviselőkre, s az ellenőrzést elhanyagolja, amiből előbb-utóbb baj kerekedhetik.

Ekkor történt, hogy tüzet jelezve, váratlanul fölüvöltött a gyári sziréna, és kizökkentette hangulatából.

Fölpattant székéről, s szerteszét hagyva mindent íróasztalán — a kedvteléseiről árulkodó rajzokat is —, hajadon-fővel kirohant. De alighogy az iroda-épület nagy, négyszögletes tömbjének sarkára ért, megdöbbenve látta, hogy ég az egyik nyersföldolgozó, s mint lét-rán fűrgén, egymással versenyezve fölkapaszkodó tűzfiúk, úgy kapnak a nyaldosó lángok mind följebb és föl-jebb, hogy odafönn a gerincbe harapva, hatalmas csóvában csapjanak föl. Szorongását még csak fokozta, hogy a tűz a közeli készáruraktár elejét is ki-kezdte, s rácsos ablakain keresztül sü-

rú, vastag tömegekben szakadt ki a füst, egy ideig részegen tántorogva, majd szétterülve és meghunyászkodón lelapulva a környező gizgazos földre.

Terebes, aki még sohasem látott közelről gyártüzet, és sejtelve sem volt, hogy ilyenkor mi a teendő, tanácstalanul szaladgált ide-oda. Az első tűzkeresztséget ért s egymással hangos vitába keveredett tűzoltók is tetézték nyugtalanságát, ezért odakiáltott hozzájuk:

— Hé, emberek, most az oltáson legyen az eszük, s ne a veszekedésen!

Nem számított arra, hogy szavai ellenkező hatást váltanak ki. Mert egyikük feléje fordult, s úgy nézett rá, mintha csak azt kérdezné:

— Ugyan mit akar ez az ide-oda szaladgáló pojáca?

De hangosan csupán ennyit mondott:

— Azt csak bízza ránk az igazgató úr, ehhez mi jobban értünk.

Terebes nem válaszolt, mert már máskor is tapasztalta, hogy a munkások nem sokat adnak rá. Kíérszett fejmozdulatukból, nézésükből, odasandításukból, vagy ahogy nyúlt kalapjuk rongyos szélét ujjukkal megpöccintve, foguk közt elmorzsozták a köszönést, amikor elhaladt mellettük, kényszerűségből tudomásul véve fölējük rendeltetését.

Terebes, odébb húzódva, zsebetett kézzel figyelte tevékenységüket, hallgatta az egyik idősebb, deresedő munkavezető fölcattanó rendelkezéseit.

A fecskendők vízsugarainak megújrázó rohamai elől a tűz ágaskodva, fogát viczorgatva hátrált, de a küzdelmet még nem adta föl, s időnként — lángnyelvét alattomosan messzire öltve — újra megkísérelte, hogy az elvesztett területeket visszaszerezze. Az eredeti tűzgócok, mint perzselő forróságot árasztó kemencék, még tartották magukat, s az egyik idősebb tűzoltót igazolva, még harmadnap reggel is lapangó parázfészkeket őriztek hamujuk alatt.

Terebes gondbaesetten járkált a tűzsújtotta gyártelepen. Mind erősebb lett benne a szorongó érzés, hogy a gyárral ő is ég. Mert a tűz nemcsak a készáru egyik részét pusztította el, hanem kárt tett az épületekben és gépi berendezésekben, ami azt jelentette, hogy a gyár egy ideig nem dolgozhat. Ez pedig: hogy külföldi szállításait nem teljesítheti, s ottani vásárlóit elveszítheti.

S mindezért ő lesz a felelős. Azért is, hogy a tüzet — mint közben megtudta — rövidzárlat idézte elő. Mert miért nem nézett utána, hogy a szerelők rendszeresen elvégezték-e a villanyberendezések ellenőrzését?

Nem várt semmi jót. Az alelnök úgyszólván csak hivatalosan érintkezett vele. Akkor is röviden, szavaival takarékoskodva. Személyét, képességeit érezhetően nem sokra becsülte.

Már kezdetben is ez volt a benyomása, amikor az alelnök átvette a textilgyárat, s a nagy, tekintélyes vállalatombhoz csatolta. Ahogy mindekre visszagondolt, meggyőződésé vált benne, hogy az igazgatói székben felesége viszonya tartja, s valójában nem több elnézésből túrt bálnál.

Az alelnök éppen újtjáról tért vissza, amikor halkán kopogtattak az ajtaján, s belépett bátortalan, imbolygószerű járásával a mindig kivásalt szürkeruhás titkár, egy hírtelenszőke, megnyúlt, leányosan fehér-piros arcú fiatalember, s szokott feszélyezett modorában megkérdezte:

— Értésült már, kérem, az alelnök úr, hogy a textilgyár ég?

— Micsoda? A textilgyár? — hördült föl az alelnök. — Hallatlan! — csapott ingerülten az íróasztalra. — Terebes igazgató telefonálta?

— Nem, kérem, egy sofőr hozta előbb a hírt.

— Ilyet!... — morzsolta szét fogai közt fölháborodását az alelnök. S széles, erélyes arca a haragtól kivörösödött, nagy, barna, leigázó nézésű szeme lángot szórva tekintett szét, mintegy keresve az embert, akire ádáz dühében ráripakodjék, és utána kirúgja. Majd a telefon után nyúlt, vastag mutatóujjával föltárcsázta a garázst, s parancsolva diktálta be a jelentkezőnek:

— Miska azonnal álljon az iroda elé az autóval!

S bár az odakanyarodó kiskocsira még háborogva szállt föl, mire a tűz színhelyére ért, úrrá lett indulatán, csak kemény elhatározottság ült ki arcára, mikor szájában az elmaradhatatlan szivarral kiszállt, s lassú, megfontolt járásával s oldalt vágott tekintetében semmi jót sem tartogató kifejezéssel elindult a lengő hajjal, lehorgadt vállall szomorúfűzként álló Terebes felé, aki még sohasem érezte annyira átkozott kisebrendűségét, mint e pillanatban.

— Mi az, igazgató úr, miért nem telefonált? — reccsentett rá kérdőre vonón, mélyredős hangján, szivarját vastag nyelvével átlökve szája balsarkába.

— Kérem, szándékomban volt, de a sziréna hangjára kisiettem, hogy utána nézzek a tűznek, s tőlem telhetőleg mindent elkövessek — válaszolta Terebes szintelen hangján.

— Azért pusztult el, mint látom, két épület tetőzete, azért a készáru egy része, s azért ég még mindig a gyár — jegyezte meg gúnyosan az alelnök. — Hja, így nem lehet gyárat igazgatni.

— Kérem, én mindent elkövettem — akarta Terebes mondani, de magába fojtotta, mert érezte, hogy nem igaz, meg hiábavaló is, ezért lehajtott fejével, szótlánul csatlakozott az alelnökhöz, aki elindult, hogy szétrézzon és számot vessen a tűzvész fölmérhető következményeivel. Nem először tette, gyakorlata volt, a biztosítási szakmában is otthonos volt.

Miután megszemlélte a pusztítást, kérdéseket intézett munkavezetőkhez, tűzoltókhoz, adatokat jegyzett föl noteszébe, összegezte észleleteit.

— Hát igen, a tűz oka véletlen rövidzárlat — gondolta magában.

A kár a biztosításból ugyan megtérül, de a gyár egy ideig nem dolgozhat. Talát hét-nyolc hónapig is — húzódozott szeme közt redőbe a homloka. — Ez alatt pedig önmagát zabálja. Nem szólva arról, hogy nemrég szerzett külföldi vevőit is elveszítheti. S mindez azért, mert egy tehetetlen, oda nem való ember az igazgató. Egy székéhez és íróasztalához ragasztott automata. Akiből hiányzik az érdeklődés, körültekintés, kezdeményezés. Aki csak aláír, de maga úgyszólván semmit sem intéz. Aki, bár rá van bízva a gyár, az ellenőrzést elmulasztotta. Akinek eddig csak az volt a szerencséje, hogy jól megolajozott bedolgozott tisztviselői kar áll mögötte. Aki iránt már kezdettől fogva bizalmatlanságot érzett. Akinek képességei iránt kételye egyre jobban megerősödött. Akit csak Bertáért (feleségéért) fűrt meg eddig az igazgatói székben. De a ki nek most kiteszi a szűrét. A gyári tűz éppen kapóra jött, hogy megszabaduljon tőle. Bertát pedig maga mellé veszi titkárnőnek. Az utóbbi időben úgyszólván többször említette neki. Ha elválnék urától, ha otthagyná. Mert már előbb is foglalkoztatta, hogy Terebesnek fölmond. Első pillanattól fogva olyan ellenszenvet érzett iránta, melyet egy gyöngye, tehetetlen ember szokott

Sáfrány Imre szövegrajza

kiváltani az erősből. Különösen, ha szó nélkül tűr mindent. Még azt is, hogy feleségét tudtával birtokolják. Lám, most is úgy kullog mellette, mint valami megvert. Még tekintetét sem veti föl, nemhogy beszédre nyitná a száját. Ő pedig nem szól hozzá. Majd később, az irodában. Ha itt lesz az ideje.

Amerre Terebes igazgató társaságában nehéz testét cipelő súlyos lépteivel elhaladt, a csellengő, nézelődő munkások kitértek vagy elhúzódtak útjából. Respektusból is, meg mert félték tőle. Félték hatalmától, haragjában szikrázva, dörögve lecsapó szavaitól. Néme-lyikük összesűgött szomszédjával.

— Nézd csak, hogy lógatja Terebes igazgató az orrát. Noiszen, ami reá vár... Nem szeretnék a bőrében lenni.

— De én se.

Az alelnök még egyszer végigtekintett a füstölgő gyártelepen, majd, mint aki valami fontos közölni valót tartogat, megszólalt:

— Most pedig gyerünk az irodába.

Többet nem mondott, Terebes nem tett kísérletet a beszélgetés megindítására. Sorsa megpecsételtségének érzésével, leverten lépkedett vastag lábait tempósan szedegető följobbvalója oldalán.

Amikor beértek az irodába, az alelnök megpillantotta az íróasztalon maradt, torz figurákkal telerajzolt papírlapot, kíváncsian érte nyúlt, de rátekinve, megvetően visszaejtette, és gúnyosan Terebes felé fordult:

— Nem is tudtam, hogy igazgató úr ilyesmivel szokott az irodában szórakozni.

— Sürgős távbeszélő-jelentkezést vártam, s közben fanyalodtam reá — hazudta Terebes restelkedőn.

— A jövőben gyakrabban élhet e kedvtelésének — jegyezte meg az alelnök jelentőségteljesen.

Utána letelepedett a látogatók fogadására fenntartott kis, kerek asztalkát körülvevő karosszékek egyikébe, s lepőccintve szivarja hosszú hamukupakját a sportfigurás bronztálcára, folytatta:

— Mert ezek után természetesen nem maradhat tovább a vállalat kötelékében.

Úgy mondta ezt, mintha valami jelentéktelenséget közölné, ha szavainak értelme nem cáfolt volna rá.

— Ezt maga is beláthatja — tette hozzá.

Terebes, aki ott állt az íróasztalhoz támaszkodva, szárazon csak ennyit válaszolt:

— Igen, mulasztás terhel.

— Mégpedig súlyos, jóvátehetetlen — hangsúlyozta az alelnök felelőssége jelentőségét.

Terebes nem szólt semmit. Képtelen volt bármit is mondani. Céltalannak, értelmetlennek találta, hogy mentegődözék. Hiábavalóságában megalázónak, hogy visszamaradásáért könyörögiön. Zárkózott arccal, maga elé, a parkettre nézett.

— Sajnálom, hogy nekem kellett önnek közölnöm elbocsátását — mondta az alelnök, elhagyva az igazgatói megszólítást.

Terebes ismét nem válaszolt. Ugyan mit is válaszolhatott volna. Talán ugyanolyan üres, semmitmondó udvariaskodással, hogy ő is sajnálja, ami-

ért ily kellemetlen helyzetbe hozta? Nevetséges! Neki már nincs miért mentegőznie. Nem adós, nem tartozik. Mulasztásáért megfizetett. Az alelnök fölmondott, nincs mit szemére hánynia, számonkérnie. Szolgálati viszony többé nem köti, nem kötelezi. Még udvariaskodásra sem. Hátat fordíthatna, s köszönés nélkül eltávozhatna. Állását ugyan elvesztette, de föl szabadult. Nyíltan, kiegyenesített gerinccel nézhet szemébe volt följobbvalójának. Mint ember az embernek. Számláját kiegyenlítette, nem tartozik. Aki tartozik, az az alelnök. Ezt a tartozást azonban nem lehet behajtani, kiegyenlíteni. A megtörténtet meg nem törtéنتé változtatni. A kisajátított asszonyt makulátlan-ságában visszaadni. Csak azt tudná, hogy felesége az elbocsátás hallatára miként viselkednék? Melléje állna-e, ha itt volna? Követné-e, amikor elindul a bizonytalanságba? Csak ezt tudná! Hogy távozása előtt az alelnök arcába vágthassa mindazt, amit vele tett. A hatalommal való visszaélést, az asszonybitorlást. S hogy ítelt fölötte, önmaga fölött azonban nem tartott ítélőszéket. Legalább ez az elégtétele megvolna, amikor elmegy. Így azonban, bizonytalanságban, hogy kérje tetteit számon? Csak már túl lenne az egészen, a hátralevő alakiságokon.

Valami fatalizmussal beletörődött állása elvesztésébe. Ennek így kellett történnie! Elkerülhetetlenül, előre elrendeltem. Csak időpontja volt bizonytalan. Az ítélet már bele volt írva első találkozásukkor az alelnök tekintetébe. Ahogy ránézett. A bizalmatlanságába. Csak a végrehajtás pillanata húzódtott. Az évek óta tartó viszony késleltette. Most ez a pillanat is elkövetkezett.

Az alelnök, akinek figyelmét közben magukra vonták a tűzoltók, amint az irodától távolabb fekvő úton visszatértek a fecskendőkkel, feléje fordulva, újra megszólalt:

— Hogy állás után nézhessen — kezdte megfontolt hangján, s mégis mintha egy szöveget olvasna föl —, a fölmondási időre fölmentem teendői további ellátásától, s azok végzésével eddig helyettesét, Klein urat bízom meg. Szíveskedjék őt föl hívni, s tudtára adni, hogy kéretem.

Terebes gépiesen eleget tett a kívánságnak.

Íme, megkezdődött hát az átadás. Az első és az utolsó életében. Mert igaz-

gató többé nem lesz. Erre az átadásra is árnyékot vetett a fölmondás. Meny nyire másként került ő annak idején a vállalat élére! Nem kellett senkinek fölmondani, senkit leváltani. Valóság-gal szerencsefiaként. A szerencsét a halál és a nagy befolyású apai jóbarát képviselte. Az előbbi, váratlanul, igazgatói állást űrtett meg, az utóbbi beleültette. Őt, vállalatának kis osztályvezetőjét, nem feledkezvén meg a néhai cimborának tett ígéretéről, hogy rajta lesz a szeme életteren s kótyagos művészi álmokkal megfertőzött fián. Ugyanez a szerencse kapta föl karjába, és tette le elé ajándékozón Bertát, irigylét, vágyat szító, bontakozó fiatal-ságában. Micsoda bolondító, mámoros idők voltak is azok! Mintha a mezőket hullámoztató, szirmokat és lepkeket elkapó és tovakergető szél lopta volna be elsuhanón életébe. Többször úgy érezte, hogy meg nem érdemelten. A szerencse is rájöhetett tévedésére és elhamarkodottságára, mert egyszerre visszarántotta nekiiramodott fakóit, s levegőben úszó, aranyküllös fogatát megfordítva, másfelé kanyarodott. (Talán érdemesebbek belé.) Azóta kátyús-sá, nyaktörő huppanókkal leselkedővé vált az útja. Így jutott el mai végzetes napjáig.

Hogy Klein lesz az utódja, nem bánta. Inkább ő, mint más. Mindig udvariasnak, előzékenynek mutatkozott. Hogy közben mit gondolt, miként vélekedett felőle, szavai részén nem villant ki. Sőt tapintatával lekötölte. Mert többször vitt be hozzá aláírásra oly vállalati ügyet, melyet tulajdonképpen neki kellett volna elintéznie. S ezt egy szóval se érintette.

Klein bekopogtatott, belépett és rugalmas járásával a karosszékben ülő alelnök felé indult.

— Hivatott, kérem, alelnök úr — állt meg előtte, és kissé összehúzott barna szemével várakozón nézett rá.

— Igen — válaszolta az alelnök, nehéz karját hanyagul a karosszék széles bőrtámlájára fektetve. — Terebes igazgató úr ti. a mai napon megválik állásától, s utódjául Klein urat szemeltem ki, mint a vállalat ügyeibe legjobban beavatottat. Azért hívtam, hogy ezt közöljem.

— Köszönöm az alelnök úr bizalmát. Igyekezni fogok feladatomat a legjobban ellátni — felelte Klein sima, salangtól mentes modorában.

— A hivatalos átadás holnap délelőtt fog megtörténni a központ kiküldöttjeinek jelenlétében — folytatta az alelnök.

— Kérem.

— Még valamit. Minthogy Terebes igazgató urat teendői ellátásától fölmentettem, szíveskedjék intézkedni, hogy a pénztár a fölmondási időre szóló járandóságát az átadás után kifizesse. Erre vonatkozó írásbeli rendelkezésemet holnap délelőtt megkapja. Ugyanakkor megbeszéljük a tüzesettel kapcsolatos teendőket is — fejezte be közölnivalóit.

Terebes a sorsáról döntő szavakat tompa beletörődöttséggel hallgatta.

— Ezzel végeztünk is — állt föl az alelnök, s kettőjük kíséretében kifelé indult. Az irodaépület sarkán már várta a kiskocsi.

Odaérve, egy pillanatra visszafordult, s csöppet megemelte kalapját.

— Tehát holnap délelőtt, uraim — mondta a begyűjtött és doromboló motorú gépkocsiba beszállóban.

— Csak hogy ezen is túl vagyok — gondolta, nehéz lábát szétvetve és tessességében elhelyezkedve az országútnak szalajtott autó ülésén. Eppen ideje volt, hogy Terebest leváltsa. Már előbb meg kellett volna tennie. Berta csak hálás lehet, amiért kiadta az útját, s nem neki kellett. Hogy minek is kötötte magát ehhez a majomhoz? És miért nem hagyta ott már eddig is? Nem vesztett volna vele semmit. Hiszen mindjárt odavette volna magához. Néha olyan érthetetlenek a nők. Érthetetlenek és kiismerhetetlenek.

Utána visszatért gondolataiban a tűzre, a biztosítóval való tárgyalásokra, a megakadt üzletmenetre, a sok tenni-valóra — felelősségére, bár neki nem volt mitől tartania, s most, hogy senki sem láthatta, erős, uralkodó homloka szeme közt gondredőkbe gyűrődött, sűrű, vastag szemöldöke összehúzódott, széles, erélyes arcát parancsolóan kiálló orra környékén két mély ránc kaszabolta át.

III.

Terebes, szögletes válla közé húzott fejjel, hazafelé indult. Ha ez az út most fél óráig tartana, s nem két percig, gondolta. Annyi mindent kellene meghányi-vetnie, mielőtt hazaér. Legfőképpen, hogy miként fog beállítani és viselkedni. A pillanat kiváltotta érze-

lem önkéntelenségében-e vagy a levertet, lesújtottat játszva? Melyik volna a célravezetőbb, melyikkel tudná feleségét a rányitó hírközléssel őszinte tárukozásra, színvallásra bírni? Ha az utóbbit választva, szánakozást, sajnálatot tudna maga iránt fölkelteni... játszadozott a gondolattal. (Persze anélkül, hogy gúnyos megjegyzés kockázatának tenné ki magát.) Végül rábízta a megérkezés pillanatára.

Még ötven-hatvan lépés és odahaza lesz. Mielőtt kiért volna a gyár nagy, széles, vasrácsos kapuján, még egyszer visszapillantott az irodaépületre. Bár előbbi minden-mindegy érzése kezdett fölengedni, az elvesztett iroda, szék, íróasztal — s mindaz, ami éveken át beléjük rágódott — talán sajgott, de nem jajdult föl lelkében. Túlságosan közel volt a történetekhez.

Az alelnök tulajdonképpen nem alázta meg Klein előtt, és mégis utálattal kevert szégyenérzet hánytorgott benne, amikor az irodaépületre nézett. Kivált, ha rágondolt délutánonkénti másfél-órás iroda-ketrecben való tehetetlen járkálására. Hát csakugyan ez lett volna az ő élete?

De hazaérkezett. Kalapját most is gépiesen akasztotta az előszobai fogasra, majd benyitott a nappaliba. Ezúttal jó órával előbb a megszokottnál.

Nyúlánk, barnaruhás felesége háttal állt az ablaknál, és kifelé nézett. Bizonyára onnan nézte a gyárégést, s az alelnököt is láthatta, amint az autón el-sietett, meg őt is, amint az imént átvágott hazafelé jövet az úton.

Az ajtónyitásra megfordult, és árnyékos barna szemével kérdően ránézett.

Terebes leült az egyik székbe, jobb karjával az asztalra támaszkodott, és fáradt közömbösséggel megszólalt:

— Haza jöttem. Az alelnök fölmondott. Holnap lesz a hivatalos átadás. Klein lesz az utódom — simított végig homlokán, miután mindezt rövid tömör mondatokban, egy szuszra elmondta. — Nos, mit szólsz hozzá? — kérdezte, tegezésre fordítva a beszédet.

— Nem lep meg — válaszolta felesége, jobb keze kifestett körmeit nézve. — A tűz után várható volt.

— S ezt csak így mondod?

— Hogy mondjam másképp, mikor a fölmondás az utóbbi időben a fejed fölött lógott — fordította ő is tegezésre.

— Szóval tudtál az alelnök szándékáról.

— Néhány elejtett megjegyzéséből.

— S egyetlen szóval sem említetted — mondta Terebes szemrehányóan.

— Még nem volt itt az ideje. Elébe vágni pedig nem akartam.

— Akkor is figyelmeztethetél volna.

— Hogy odamenj és megkérdezd, igaz-e, indiszkrécióddal elrontsál mindent, és szükségtelen bonyodalmakat csináljál.

— Szóval neked az alelnök fontosabb, mint a férjed.

— Ne forgasd ki szavaim értelmét.

— Kötelességed lett volna, hogy tájékozass.

— Téged?

— Kicsodát, ha nem engemet?

— Úgy mondod ezt, mintha legalábbis segíteni tudtál volna, föltartóztatni, ami bekövetkezett.

— Ha kipakolom mindazt, ami bennem fölgyülemlt, a sok számonkérni valót — mondta Terebes a biztos fedezékből puffogók hetvenkedésével.

— Te mertél volna kiállni, te mertél volna odamondogatni? Hiszen ha hivatalos dolgod akadt az alelnökkel, őszszehúzódtál, s kérdéseire alig tudtál ép választ adni, hogy rossz volt rád néznie.

— S ezt ő mondta neked?

— Ugyan kicsoda más? Talán az ismerősök?

— És te meghallgattad, mikor a férjedről volt szó?

— Képzelheted, mennyire nem szívesen. Mert szégyelltem magamat. Szégyelltem, hogy ilyen férjem van, hogy gyáva, s ezt mástól kell megtudnom. Még jó, hogy nem másoktól, hogy nem beszéltek róla szelében-hosszában, csak ez hiányzott volna. Tudd meg, akkor távolodtam el tőled végképp, bár előbb is lett volna rá okom, de ez mindent betetőzött, minden, évek során bennem összegyülemlt kiábrándulást.

— Úgy? Érdekes, hogy erről sohasem beszéltél.

— Kérdezted egyszer is, hogy mi van velem, kérdezted, hogy megmondhatam és megszabadulhattam volna tőle? Hallgattál. Ez kényelmesebb volt. Hallgattál, mint akinek nincs védekezni valója, hallgattál, mintha nem tudnál semmiről, hallgattál, miközben mind jobban elmerültünk a posványban. Te, is, én is. Pedig ha akkor, mindjárt az elején megkérdezed, minden másképp alakul, talán a mi életünk is. Vagy nem, nem! Mert te erre sohasem let-tél volna képes, te nem lehetsz más, mint aki vagy. Tőlem vártad, hogy megszólaljak, s megmondjam, mi bánt,

tőlem, a nőtől, akire viselkedéseddel szégyent hoztál. Holott neked kellett volna kérdezned, faggatnod, miért váltottam meg, s megelőznöd, elébe vágnod mindannak, ami utána következett.

— Szóval ezért lettél az alelnök szeretője.

— Ezért is. S még mindig inkább az övé, mint a tiéd! Ő legalább férfi volt, ember, s nem gyáva félelmes, mint te.

— Hogy nem szégyellsz ezzel ily kihívóan kérkedni, hogy nem sül le arcodról a bőr!

— Vagy inkább a tiédről! Hogy éveken át tudtál róla, és gyáván, szótlanul túrted, hogy bár férjem voltál, viszonyomat sohasem kérted számon, hogy kész lettél volna vele testemen osztozni, ha megengedtem volna! Mert ez is összefért a te erkölcsöddel, de az én erkölcstelenségemmel nem!

— De nagyra vagy a te szajha-erkölcseddel.

— Aminek köszönheted, hogy eddig is a vállalat igazgatója maradtál. Mert ha én nem vagyok, már rég nem volnál az. Létedet én hosszabbítottam meg.

— Te? Ugyan mivel?

— Még kérdezed?

— Hogy a szeretője lettél? Én értem tetted? Nem, magadért. Mert hízelgett hiúságnak, hogy az alelnök barátnője lehetsz. S mert „ő legalább férfi”, s nem „félelmes”, mint én. Vagy nem te mondtad az imént?

— De én. S mindjárt hozzáteszem, hogy tetejébe aljas is vagy, s nem érdemled meg, hogy áldozatot hoztam érted. Mert magamért sohasem tettem volna, amit tettem.

— Értem hoztál áldozatot?

— Igenis érted! S ha már itt tartunk, nyissuk ki egészen a zsilipeket, beszéljünk végre oly nyíltan, mint ahogy a te gyávaságodból eddig soha még!

— Csak rajta, fogj hozzá, hogy én is elmondhassam a magamét.

— Ha ugyan lesz mit. Mert alig hiszem, mire a végére érek. Messziről kell ugyanis kezdenem. Onnan, mikor észrevettem, hogy az alelnök nem szível, s szabadulni szeretne tőled. Akkor persze még nem tudtam, miért. Kérdezni meg nem kérdeztem. Hogy még én siettessem... Hallgattam. Neked sem szóltam. Te persze bizonyára semmit sem sejtettél — tekintett pillanatnyi szünetet tartva, az urára.

De az nem szólt semmit. Közömbösen nézett maga elé. Nem árulta el, hogy kezdettől fogva érezte az alelnök maga-

Sáfrány Imre szüvegrajza

tartásában a bizalmatlanságot. Felesége tehát folytatta:

— Ma már nevetségesen hangzik, hogy akkor még hozzám tartozónak éreztelek, s el szerettem volna háritani a fenyegető fölmondást. A mai perspektívából még elképzelhetlenebb,

hogy sajnáltalak is. Szóval azon töprengtem, mit tehetnék. Hogy tudnám az alelnök ellenszenvét néhány, beszélgetésünkbe becsempészett mondattal semlegesíteni. Próbálkozásom azonban sikertelen maradt.

Terebes feszengeni kezdett, s maga elé nézve, néhányszor hangosabban koppintott ujaival az asztalra.

— Mi az, talán nem hiszed? — állt meg felesége elbeszélésében. — Nem fontos, különösen ma. De ha már elkezdtem, be is fejezem. Essünk rajta mielőbb túl. Most, hogy életünknek e szakasza véget ért. Tehát:

Akkortájt kezdett az alelnök gyakrabban ide járni, miként néhány más ismerősehez is a környéken. Egyszer ide, egyszer oda. Tíz percre, húsz percre. Ahogy mondta: „Átszaladóban.” Néhány szóra, rövid tereferére. Ami egyiknek is, másiknak is, kellemes kizökkenő.” Nem volt benne semmi fel-tűnő.

Azután sűrűbben jött, meghosszabbította látogatásait — folytatta. — Húsz percből néha egy óra is lett. Azt mondta, kíváncsi zongorajátékomra. Mert hallotta, hogy szépen játszom. Eleget tettem óhajának. Ezt annak idején neked is említettem. De te megjegyzés nélkül átsiklottál rajta. Ehhez különösen értettél. Kitérni, mikor véleményt kellett volna nyilvánítanod, vagy éppen-séggel kiállnod.

Vártam, hogy látogatásai idején olykor haza ugrasz. Mint igazgató, megtehetted volna. Te azonban egyszer sem jöttél haza. Magamra hagytál. Akkor, amikor egy férjnek mégsem lehetett mindegy, hogy mi történik a háza táján.

— Nagyon jól tudod, hogy abban az időtáiban... — kezdte Terebes, de felesége félbeszakította:

—... el voltál foglalva az irodában. Ami azonban nem igaz, s ezt magad is jól tudod. Tíz-tizenöt percre haza jöhettél volna. De nem tetted. Mintha a látogatások egyáltalában nem érdekelnének. Csak később jöttem rá, miért. Gyávaságból. Igen, gyávaságból — nézett vádlóan az urára.

Ugye most hallgatsz? Nem tudsz mit védelmedre fölhozni. Mert igazam van. Nem cáfolhatsz meg. Most beszélj! Hisz az imént annyira akartál!

De Terebes hallgatott. Képtelen volt bármit is mondani. Agya olyan volt, mint egy üres, kiszáradt szivacs. Maga elé nézve, idegesen kopogott ujaival. Mintha valami zenedarabot verne ki.

Tompa, billentyűtlen hangszeren. Csak túl lenne már az egészen. Nem így képzelte el, nem ezért jött haza. Nem számított arra, hogy a beszélgetés ily fordulatot vesz. Hogy a vádlóból vádlottá válhatik. Kibékülést, melodramás finálét várt. Felesége azonban folytatta:

— Az alelnök most már nem titkolta jövetele célját. Én azonban, mintha nem venném komolyan, kitértem. Nem sokkal azután történt, hogy valami vállalati ügyvel kapcsolatban nem éppen hízelgően nyilatkozott rólad, s ez komolyan elgondolkztatott. A hallottak valószínűségében ugyanis alig kétkelhettem. Még ha az lett volna a célja, hogy elhidegítsen téled. Mert ha csakugyan ilyen vagy, mit várhatok tőled. Hogy várhatom, hogy más állás után nézz, és elmenjünk innen? Bárhová, akármilyen beosztásba. Még ha nekem is újra irodába kellene járnom. Mert erről készültem veled beszélni. De a hallottak elvették kedvemet. Ha te ilyen vagy, képes leszel-e valahol elhelyezkedni? S ha mégis, megállod-e ott helyedet? Kivált egy új szakmában. Hisz téged — ahogy az alelnök mondta — annak idején pártfogód valósággal beleültetett a készbe. Ahogy egy virágot ültetnek át egyik cserépből a másikba. Noha az újat, a nagyobbbat, nem tudja kitölteni. Csak az volt a szerencséd, hogy kitűnő munkatársakat kaptál — mondta.

Később történt, hogy mi is elmentünk arra az emlékezetes kaszinóestre, ahol te, éjfél utáni pezsgómámoros hangulatodban kivetted a primás kezéből a hegedűt, vonójával, s miután jobbra-balra meghajoltál és a zenekar felé intettél, álladt bárgyú mosollyal a hegedűre szorítottad, s néhányszor hamis hangot fogva, a banda cincogó kíséretében, a jelenlevők multságára, elkezdted játszani. Te, az Alföldi Textilgyár komolynak ismert igazgatója. Miért tetted, kinek vagy kiknek akartál vele tetszeni — mert illumináltságod egymagában nem indokolta odaállásodat —, vagy talán lappangó komédiász-vér csapott ki belőled árulkodóan? Nem tudom, csak magadat neveltségessé tevő bohóckodásod láttára a szégyen dühe fogott el, és csupán a rajtad derülő társaság miatt nem kiáltottam neked oda, hogy

— Azonnal hagyj abba!

Azok után, amiket az alelnöktől hallottam, ez volt legszégyenletesebb szereplésed, amit még csak tetézett,

hogy egy sekélyes ízlésű kisváros torzító kifigurázásra oly kész, félművelt közönsége előtt játszódtott le.

Ezt csak egy multa fölül: emberi gyávaságban való példátlan bemutatkozásod. Mert azt a szépen induló családi vacsorát, melyen az alelnök is részt vett, gyalázatba fulladó befejezésével sohasem törölheted ki emlékezetemből. Noha akkor már túlestem azon, amivel létedet, vagy neked is elfogadhatóban: türelmes egymás mellett való életünket sikerült meghosszabbítanom, s nekem már mindegy lehetett volna magatartásod. És mégsem volt az. Mert fordulatot, csodát vártam, csodát tetőled! (Bár ez most, utólag, olyan nevetségesen hangzik.) Igen, csodát, hogy fölállsz az asztaltól, leszaggatod gyávaságod szégyen-rongyait, s ember leszel, teljes ember, férfi, aki odamegy felesége bitorlójához, kitépi őt kezéből, s parancsolón ezt mondja neki:

— Most pedig velem jössz, indulj!

Igen, ezt vártam akkor bolondul tőled, én balga, ezt a képtelen, lehetetlen csodát — ha visszagondolok rá, magam sem tudom, miért. Mert mi történt akkor, amidőn az alelnök, miután éjfélkor felém kacintva fölállt, s mintha te ott sem lettél volna, a többiek előtt így szólt hozzám:

— Jöjjön, kérem, Berta, hazaviszem az autómra, hogy ne kelljen később gyalog hazamennie.

Emlékszel-e még?

S arra, amidőn a háziak közbeszóltak és tartóztattak:

— Maradjanak még. Ilyen kellemes összejövetel úgyis ritkán adódik.

Akkor én mégis fölálltam. De mielőtt csatlakoztam volna a kifelé induló alelnökhöz, rád néztem. Rád, a csodát várva. Hogy fölkelysz, odajössz hozzám, és nem ereszesz. De te ülve maradtál, zavartan magad elé tekintettél, és szégyenszemre, szótlanul hagytad, hogy az alelnök magával vigyen autóján, és utánam jöjjön lakásunkba.

S mialatt az ottmaradtaknak ez járt az eszébe, te csak ültél, néha visszakoccintottál, válaszoltál egy-egy hozzád intézett kérdésre. Ez volt leggyávább megnyilatkozásod. Képzelted, hogy az ott levők mit gondoltak felőled, mi volt rólad a véleményük.

Ez voltál te, a férjem, akit kilenc évvel ezelőtt, amikor érdeklődni kezdtem irántam, így ajánlottak:

— Komoly, művelt, kifogástalan úriember, akire nyugodtan rábízhatsz ma-

gadát. Boldog lehetsz, hogy nőül mehetsz hozzá. Még harminchárom éves sincs, s máris ügyvezető igazgató. A szerelem nem fontos.

(Visszaemlékezett rá, hogy beszéltek neki, hogy szédítették. Kartársnök, rokonok. És ő végül hallgatott rájuk. Bár ne tette volna.)

S én akkor feleségül mentem hozzád. Anélkül, hogy ismertelek volna. Anélkül, hogy tudtam volna, ki vagy. Valójában ugyanis csak évek múlva ismeretek meg. Mert legbenső magadról nem igen beszéltél. Csakhogy szereted a muzsikát. A tárulkozás idegen volt tőled. Többnyire maszkot viseltél. Sima udvariasság és üres alakiságok mögé rejtőztél. Mint aki titkol, leplez valamit. Csupán később jöttem rá, hogy jellemes fonákosságait, gyöngeségeit takargattad. Érintkezésünkben egymodort vetted föl. Azt az ún. úri társalgási modort, mely sohasem mélyed valamibe, csak felületileg, periférikusan érinti, s máris átsiklik másra, megfosztva a hallgatót az átélés melegétől, élvezetétől, izgalmától. Bizonyára ez volt az oka, hogy mindig egy távolság választott el bennünket. S hogy még ölelésben is félnék, gyáva voltál. S hogy én bizonyára ezért is sohasem voltam igazán a tiéd. Valójában csak túrtelek, az utóbbi időben pedig megvetettek, megutáltalak.

— Hallgass el, Berta, ne gyötörj, ne kínozz! — szorította Terebes kezét kétoldalt a fejére. — Bocsáss meg, és felejtsd el, hogy gyáva voltam. Szeretlek, szeretlek! Gyere, menjünk el innen. Holnap megkapom a fölmondási időre szóló járandóságomat, és állás után nézek. Gyere, Berta, velem.

— Elkéstél. Előbb kellett volna erre gondolnod. Nem most, amikor elküldenek. Akkor talán én is veled megyek. Most azonban már szó sem lehet róla.

— Mindent megígérek, minden kívánságodat teljesítem.

— Akkor sem. Túlásagosan eltávolodtam tőled. Szétszakadt életünket nem foltozhatjuk össze.

— Szóval itt maradsz. Az alelnök biztosan állást ajánlott föl, azért.

— Valóban följánlott. S én mégsem maradok. Elég volt. Én is elmegyek. Már készültem rá. Elég volt ebből a posványéletből. Bár ne lettem volna rád tekintettel, amikor az alelnök újból szóba hozta elbocsátásodat. Semmi értelme sem volt. Már akkor itt kellett volna téged hagynom.

— Ne beszélj így, ne okozz ezzel is fájdalmat. Gyere velem. Még elkezdhetünk máshol egy új életet.

— Veled soha! Ahhoz túlon túl megismertelek. Ha rád néznék, mindig eszembe jutna, ki voltál, s ez eltaszítana tőled.

— Hát magamra hagysz, amikor annyira szükségem volna reád?

— Igen, magadra. Én is egyedül indulok, és nem rettenek vissza. Tanulj meg végre te is a lábadon megállni.

— S ha sikerül, és visszajönnék érte?

— Ne ringasd magadat ábrándokban. Elég volt egyszer odakötni az életemet hozzád, aki nem való voltál sem igazgatónak, sem férjnek. Minek is vállalkozik valaki olyasmire, amit nem tud betölteni?

— Berta, még egyszer kérlek, gondold meg. Jól tudod, hogy így még sohasem beszéltem veled.

— Már meggondoltam. Ne is fáradj tovább, úgymint hiába. És hagyj, kérlek, most magamra, mert be akarom csomagolni, ami az enyém, hogy még ma este elutazzam.

— Még ma este?

— Igen, itt már semmi keresnivalóm. Semmit sem akarok folytatni. Ne is tartóztass — mondta férjének, mikor látta, hogy föláll és feléje közeledik. — Menj, hagyj — háritotta el magától ölelését.

Majd kisietett, hogy hozzálasson a csomagoláshoz. Szegény édesanyja ugyancsak meg fog lepődni, ha éjjel felzörgeti.

Terebes összetett kézzel, tehetetlenül nézett a becsukódó ajtóra. A színdarab utolsó fölvonásának függőnye legördült. Anélkül, hogy tragikum levegője maradt volna utána.

